De prætextu debiti.

3. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Amphioni.

ABhorret a ſeculo noſtro, ſub prætextu [1] debiti procurationem contra privatos fiſcum præſtare. Dat. 8. Kal. Jan. *Philippopoli*, CC. CONSS. 294.

4. Iidem AA. & CC. Achilli.

AD fraudem [2] creditoribus faciendam, invidiam [3] fiſcalium contra ſeculi noſtri tranquillitatem implorari non decet. Redde [4] itaque quod fiſco noſtro debes: &, ſi conventus velut a creditore fueris, quem tibi numeraſſe pecuniam negas, exceptione non numeratæ pecuniæ ſecundum leges uti potes. Dat. 16. Kalend. Jan. *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

TIT. XIX.
DE NEGOTIIS [5] GESTIS.

De ſumptibus factis affectione materna, vel domeſtica.

1. Impp. SEVERUS & ANTON. AA. Sopatræ.

CUm tutores filiorum tuorum ſuſpectos faceres, eisdemque tutores [ſeu curatores] peteres, munere [6] pietatis fungebaris: quæ cauſa non admittit negotiorum geſtorum actionem, ut [7] ſumptus, quos in ea lite feciſti, repetere poſſis: cum, etiam ſi quis pro affectione domeſtica [8] aliquos ſumptus fecerit, nulla ratione eos repetere poſſit. PP. 3. Non. Octobr. DEXTRO & PRISCO CONSS. 197.

De pupillo.

2. Iidem AA. Rufinæ.

COntra impuberes quoque, ſi negotia eorum urgentibus neceſſitatis rationibus utiliter gerantur: in quantum locupletiores [9] facti ſunt, dandam actionem, ex utilitate ipſorum receptum eſt. Quæ tibi quoque jure decernitur, quod ſumptus in pupillum, quem Romam tutorum petendorum gratia duxiſti, feciſſe te allegas: ſi [10] non matertera [11] ejusdem ſe facere paratam propriis impendiis oſtenderit. PP. 10. Kal. Februar. LATERANO & RUFINO CONSS. 198.

De ſoluto pro coherede.

3. Iidem AA. Hadriano.

SI pro fratre coherede [12] pecuniam ſolviſti, negotiorum geſtorum actione experiri potes: ſive pignoris liberandi [13] gratia debitum univerſum ſolvere coactus es, actionem eandem habebis, vel judicio familiæ erciſcundæ, ſi non eſt inter vos redditum, eam quantitatem aſſequeris. PP. 8. Kalend. Febr. ANULINO & FRONTONE CONSS. 200.

De pupillæ negotiis tutoris mandato geſtis.

4. Iidem AA. Claudio.

QUi pupillæ negotia tutoris mandato [14] ſuſcepit, pro tutore negotia non [15] videtur geſſiſſe, ſed negotiorum geſtorum actione pupillæ tenebitur. PP. 3. Nonas Decemb. FABIANO & MUTIANO CONSS. 202.

De liberto.

5. Iidem AA. Tryphonio.

OFficio [16] nec minus obſequio liberti [17] functus, negotiorum geſtorum actionem contra patroni filias pupillas habere non poteſt. PP. 13. Kal. Jul. GETA & PLAUTIANO CONSS. 204.

De curatore dato patris teſtamento.

6. Iidem AA. Gallo.

CUratorem tibi quidem patris teſtamento [18] datum dicis, quod [19] non poteſt videri jure factum: Quod ſi (ut proponis) adminiſtrationi ſe immiſcuit: negotiorum geſtorum [20] actio tam adverſus eum quam contra [21] heredes ejus tibi competit. PP. * APRO & MAXIMO CONSS. 208.

De aditione hereditatis ex parte.

7. Imp. ANTONINUS A. Euphratæ.

SI ab eo qui negotia tua geſſit [22], heres ex duabus unciis inſtitutus es [23]: etiamſi adeas hereditatem, in reliquis [24] decem unciis adverſus [25] coheredem competit tibi petitio, ſi quam adverſus defunctum habuiſti actionem. PP. 6. Id. Mart. *Romæ*, SABINO & ANULINO CONSS. 217.

De temporis præſcriptione.

8. Idem A. & C. Severo.

ADverſus eos, qui negotia tua geſſerunt, negotiorum geſtorum judicio civiliter conſiſte: nec tibi oberit, ſi propter occupationes [26] militares eam litem tardius fueris executus: cum hoc genus actionis longi [27] temporis præſcriptione excludi non poſſit. 6. Kal. Aug. ANTONINO & [28] ADVENTO CONSS. 219.

De ratihabitione.

9. Idem A. Salluſtio.

SI pecuniam [tuam] a debitore tuo Julianus exegit [29], eamque ſolutionem ratam habuiſti: habes adverſus eum negotiorum geſtorum actionem. PP. 8. Kalend. Mart. PRÆSENTE & EXTRICATO CONSS. 218.

De eo, qui ſervum ægrum curavit.

10. Imp. ALEXAND. A. Secundo & aliis.

SI ſervum alienum non inutilem domino conſtitutum, ægrum [30] curaſtis: negotium utiliter geſſiſtis & competenti vobis actione ſumptus recuperare poteſtis. PP. 12. Kalend. Decembr. ALEXANDRO A. II. & MARCELLO CONSS. 227.

De impenſis a matre factis.

11. Idem A. Herenniæ.

ALimenta quidem, quæ filiis [31] tuis præſtitiſti, tibi reddi non juſta ratione poſtulas: cum id exigente materna [32] pietate feceris. Si quid autem [33] in rebus eorum utiliter, & probabili [34] more impendiſti: ſi non & hoc materna liberalitate, ſed [35] recipiendi animo feciſſe te oſtenderis; id negotiorum geſtorum actione conſequi potes. PP. 12. Kal. Februar. ALBINO & MAXIMO CONSS. 228.

Si filius pro patre ſolverit.

12. Idem A. Theophilo.

SI filius pro patre ſuo debitum ſolverit, nullam actionem ob eam ſolutionem habet: ſive in poteſtate patris, cum ſolveret, fuerit, ſive ſui juris conſtitutus: ſi [36] donandi animo pecuniam dedit. Si igitur pater tuus ſui juris conſtitutus, pro patre ſuo negotia gerens, non præcedente mandato debitum ejus ſolvit: negotiorum geſtorum agere cum patruis tuis [potes]. PP. Kalend. Auguſt. AGRICOLA & CLEMENTINO CONSS. 231.

De impenſis in uxorem ægram, vel in funus ejus.

13. Idem A. Aquiliæ.

QUod in uxorem tuam ægram [37] erogaſti, non a ſocero repetere, ſed affectioni [38] tuæ [debes] expendere. † In funus [39] ſane ejus, ſi quid eo nomine quaſi recepturus erogaſti: patrem, ad quem dos [40] rediit, jure convenis. PP. 8. Kalend. Novemb. AGRICOLA & CLEMENTINO CONSS. 231.

De negotiis mariti, & uxoris, mandato mariti geſtis.

14. Idem A. Mutiano Rufo.

SI mandatum ſolius mariti ſecutus, tam ipſius quam uxoris ejus negotia geſſiſti, tam tibi, quam mulieri invicem negotiorum geſtorum competit actio. Ipſi ſane qui mandavit, adverſus te mandati actio eſt: ſed [41] & tibi adverſus eum contraria, ſi quid forte ſupererogaſti. PP. 10. Kalend. Mart. MAXIMO II. & URBANO CONSS. 235.

De eo quod vitricus in privignas impendit.

15. Imp. GORD. A. Eutychiano.

SI paterno affectu [42] privignas [43] tuas aluiſti, ſeu mercedes pro his aliquas magiſtris [44] expendiſti: ejus erogationis tibi nulla repetitio eſt. Quod ſi [ut] [45] repetiturus ea, quæ in ſumptum miſiſti, aliquid erogaſti: negotiorum geſtorum tibi intentanda eſt actio. PP. 6. Id. Jul. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

De tributis pro ſorore ſolutis.

16. Impp. GALLUS & VOLUSIAN. AA. Eutychiano.

SI negotium ſororis [46] tuæ gerens pro ea tributa ſolviſti, vel mandante ea, vel rogante id feciſti: negotiorum geſtorum actione, vel mandati id quod ſolviſſe te conſtiterit, repetere poteris. PP. 11. Kal. Maji, GALLO & VOLUSIANO CONSS. 253.

1 *l.* 1. Ꝣ. *h. t.* 2 Fraus nulli inferenda, ne quidem a fiſco. 3 *l.* 2. *in fin.* Ꝣ. *hic.* 4 Id eſt, ſolve, *ut l.* 6. Ꝣ. *de juris & facti ignor.*

5 *L.* 3. *D.* 5. Paul. 1. *ſent.* 4. 5. Harm. 11. *cap.* περὶ διοικητῶν. adde 8. *Eclog.* 2. *ex lib.* 17. *tit.* 1. Negotiorum geſtores ſunt procuratores voluntarii ſine mandato. 6 Sumptus factus ab eo, qui pietatem paternam vel ſimilem debet, in dubio præſumitur factus animo non repetendi, *l.* 15. Ꝣ. *h. t. l.* 27. *in fin. ff. h. t. l.* 32. §. 2. *ff. de cond. indeb.* ideoque geſtor contrarium probare tenetur. *l.* 34. *ff. h. t.* contrarium autem colligi poteſt in dubio, ex quantitate impenſarum. *l.* 47. *ff. de donat. int. vir.* ex contraria proteſtatione gerentis, & facultatibus ejus, cujus negotium geritur. 7 Hæc eſt contraria actio, negotii geſtori competens *l.* 2. 10. 20. *ff. hic.* 8 Aut amici, *l.* 44. *ff. h. t.* aut maritali, *l.* 13. Ꝣ. *h. t.* 9 Pupillus factus locupletior obligatur. *l.* 6. *l.* 21. §. 1. *l.* 34. *in fin. l.* 37. *ff. h. t.* 10 Pupillus non tenetur de negotio geſto, ſi idem negotium alius gratis facturus erat: Non cuivis tamen id affirmanti temere credi oportet: poteſt enim id pupilli gratia quivis ad id conductus ementiri, in damnum bonæ fidei geſtoris. adde *l.* 6. *in fin. ff. h. t.* 11 Matertera admittitur ad defenſionem negotii. *Bald.* 12 *l.* 31. *in fin. ff. h. t.* vide *l.* 18. *in fin.* Ꝣ. *familiæ erciſc.* 13 Solutio voluntaria parit negotiorum geſtorum actionem, *ut hic:* neceſſaria parit actionem ex illa cauſa, ex qua deſcendit. Ꝣ. *h. t.* vel utile negotiorum geſtorum judicium. *l.* 3. §. 10. *ff. h. t.* 14 Subſtitutus a tutore tenetur ei mandati: pupillo negotiorum geſtorum. Et ita tutor ad negotia facit procuratorem proprio nomine. *Bald.* Quid ſi nullo mandato tutoris geſſit, ſed ne tutor tutelæ teneretur? negotiorum tenebitur. *l.* 6. *ff. h. t.* 15 Quia nec ignorans, nec ſciens ſe tutorem dicit. *l.* 1. §. 2. *ff. de eo, qui pro tut.* Paul. 1. *ſentent.* 4. §. *ult.* ſed ſimpliciter mandato tutoris geſſit. 16 Officium (unde inofficioſum. *l.* 1. *ff. de jure patron.*) libertus patrono præſtat, ut homini: obſequium, ut patrono. *Bald.* 17 Libertus præſtans officium & obſequium liberis patroni, negotiorum geſtorum actione eos non obligat. 18 Curator teſtamento non datur: datus tamen confirmari ſolet. *l.* 16. *ff. de excuſ. tut.* §. 1. *Inſtit. de cur. l.* 1. *in fin. ff. de confirm. tut.* Si quid ante eam confirmationem geſſerit, negotiorum geſtorum actione id ſervabit. 19 Curatorem pater non poteſt liberis ſuis teſtamento relinquere, *ut hic.* adde 5. Harmen. 11. §. 33. 20 Dixi ad *l.* 4. *in fin.* Ꝣ. *qui dare tut.* 21 *l.* 7. *l.* 17. Ꝣ. *h. t. l.* 3. §. 7. *ff. h. t.* Quique eo nomine tibi tenebatur. 23 Confuſio facta videtur tui crediti cum eo quod tibi debebatur. 24 Senſus eſt, hereditatis aditionem non confundere debitum, niſi pro hereditaria portione. 25 Heredem tui debitoris, *l.* 6. Ꝣ. *h. t.* 26 Negotiorum geſtoris: is tacite non videtur debitum remittere, qui propter occupationes militares reum convenire non potuit. 27 Ratio adminiſtrationis exigi poteſt usque ad triginta annos. *Bald.* Actio negotiorum perpetua eſt. 28 Vid. Cujac. 15. *obſ.* 3. 29 Debiti exactio ſine domini mandato facta ejus ratihabitione confirmari poteſt. 30 *l.* 10. *in fin. ff. h. t.* vid. *l.* 2. *ff. de impenſ. in res.* excipe caſus *l.* 27. §. 17. *ff. ad leg. Aquil.* Alexander ipſe ſumptus reſtituit in ſimili. vid. *Lamprid.* 31 Mater ſi quos ſumptus fecit in alendis liberis, ut hic, ſive redimendis. *l.* 17. *in fin.* Ꝣ. *de captiv. & poſtlimin. reverſ.* in dubio videtur donaſſe. vide quæ not. ad *l.* 1. Ꝣ. *h. t.* 32 *l.* 1. Ꝣ. *h. t.* idem in patre. *l.* 15. *infr. h. t.* 33 Parens ſumptus factos in rebus liberorum, ut hic, aut in rebus eis emendis. Bald. *hic:* non videtur donare, ut hic, in dubio tamen ſi eos aluerit, intelligitur eis donaſſe alimenta. Ꝣ. *h. t.* ut & expenſas factas in petendo eis curatore vel tutore, *l.* 1. Ꝣ. *h. t.* Et ita favorabilior eſt expenſa in perſona, quam in rebus. De expenſis ſtudiorum, & dote alibi dicemus. *Goth.* Rationem v. in *l. fin.* §. 5. *infr. de bon. quæ liber. l.* 1. §. 3. *ff. de juſtit. & jure. l.* 15. *infr. h. t.* Anſ. 34 Mos ille vel ex quantitate ſumptus, aut perſonis definitur. 35 Vide quæ notavi ad *l.* 14. §. 7. *ff. de relig. & ſumpt.* Donandi animus non præſumitur. 36 *l.* 4. *ff. h. t. l.* 2. *in fin. infr. de rei vindic. l.* 33. *in fin. ff. de leg.* 3. In dubio quid dicendum? quantitas ſolutæ pecuniæ ſpectanda. 37 Puta furioſam. vid. *l.* 22. §. 8. *ff. ſoluto matrim.* 38 Maritali: qua nulla major eſſe poteſt. 39 Maritus expenſas factas in funere uxoris repetere poteſt, adde *l.* 14. §. 7. *ff. de relig. & ſumpt.* 40 Et merito: Nam impenſa funeris æs alienum dotis eſt. *l.* 16. *ff. de relig. & ſumpt.* Hinc etiam collige, maritum impenſas uxoris nomine factas ab eo repetere, ad quem dos uxoris rediit. Quid ſi dos nulla? heredes ab inteſtato conveniri poſſunt. Quid ſi nulli ſint? pater defunctæ conveniri poteſt, funeris nomine. *l.* 28. *ff. de relig. & ſumpt.* Quid ſi pater non ſit ſolvendo? maritus ſumptus a ſe factos ſibi imputabit. *d. l.* 28. Quid ſi tertius funeravit? maritus in quantum facere poterit conveniendus. *d. l.* 28. Interim hoc mirum videri poſſit, onus funerandæ filiæ patri magis incumbere, quam marito. 41 Idem actus reſpectu diverſarum actionum diverſi generis actiones poteſt parere. 42 Qui in hujusmodi perſonis præſumitur, cum eis privigni & privignæ, nec non filii eorum ſint liberorum loco. *l.* 40. *ff. de ritu nupt.* vide Cujac. 9. *obſerv.* 18. adde quæ notavi ad *l.* 4. *ff. de gradibus.* Nec tamen tenetur *vitricus* onera privigni alias ſuſcipere. *l.* 3. §. 7. *ff. de muneribus & honor.* 43 De *vitrico*, adde *l.* 1. *infr. ubi pupill. educari. l. ult. infr. de contr. jud. tut.* 44 Hujusmodi expenſæ ceſſante affectu vitrici præſumpto repetuntur. de quibus vide quæ notavi ad *l.* 79. *ff. de verb. ſign.* 45 Adde *l.* 34. *ff. h. t.* 46 Dictum eſt de expenſis factis a matre. *l.* 1. *l.* 11. *filio*, *l.* 12. *marito*, *l.* 13. *l.* 14. *vitrico*, *l.* 15. *liberto*, *l.* 5. *coherede*, *l.* 3. Ꝣ. *h. t.* Nunc tractat de iis, quæ factæ ſunt a fratre. Id autem definit ſolventem tributa pro alio (etiam ſi ſit frater) repetere poſſe. *Alex.*

De

De ſucceſſoribus curatoris.

17. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Claudiæ.

CUratoris etiam ſucceſſores [1] negotiorum geſtorum utili [2] conventos actione tam dolum [3], quam latam culpam præſtare debere, nec ad eos officium [4] adminiſtrationis tranſire [5], ideoque [6] nullam alienandi eos res adultæ poteſtatem habere convenit. Dat. 13. Kal. Januar. *Sirmii*, AA. CONSS. 287.

De bona fide, de geſtis ex neceſſitate.

18. Iidem AA. & CC. Pomponio.

OB [7] negotium alienum geſtum, ſumptuum factorum uſuras [8] præſtari bona [9] fides ſuaſit: Quo jure contra eos etiam [10], quorum te neceſſitate compulſum negotium geſſiſſe proponis, per [11] judicium negotiorum geſtorum uteris. Dat. 9. Kal. Januar. AA. CONSS. 287.

De re communi.

19. Iidem AA. & CC. Alexandro.

AB uno herede pro ſolido re veluti communi [12] venundata, de pretio [13] coheres venditoris negotiorum geſtorum [actione] ratam [14] faciens venditionem, agere poteſt. Dat. Id. Feb. *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

Collatio tutoris vel curatoris & negotiorum geſtoris; de dolo, & culpa: de his, quæ negotiorum geſtor exegerit, vel non.

20. Iidem AA. & CC. Octavianæ.

TUtori, vel curatori ſimilis non habetur, qui citra mandatum, negotium alienum ſponte gerit: quippe ſuperioribus [15] quidem neceſſitas muneris adminiſtrationis finem: huic autem propria voluntas facit: ac ſatis [16] abundeque ſufficit [17], ſi cui vel in paucis amici labore conſulatur. Secundum quæ ſuper his quidem, quæ nec tutor nec curator conſtitutus, ultro [18] quis adminiſtravit, cum non [19] tantum dolum, & latam culpam, ſed & levem præſtare neceſſe habeat: a te conveniri poteſt, & ea, quæ tibi ab eo deberi patuerit, cum uſuris [20] compelletur reddere. De cæteris vero, quæ ab aliis tui conſtituta juris detenta exacta non ſunt, ab hoc, qui nec [21] agendi quidem propter exceptionis [22] obſtaculum facultatem habere potuit, exigi non poteſt. & idcirco adverſus eos, quos res tuas tenere dicis, detorquere tuas petitiones debes. Dat. 8. Kalend. Maji, *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

De manumiſſione.

21. Iidem AA. & CC. Michræ.

SI cognati tui ſervos ſuos manumiſerunt: hoc, quod adminiſtraſſe eos rem tuam contendis, impedimento [23] eorum libertati fieri non potuit. Quin autem ex actu præcedenti, poſt manumiſſionem [24], ſi utriusque temporis adminiſtratio non connexa, ſed ſeparata ſit: conveniri non poſſe, proculdubio eſt. Dat. 6. Kal. Octob. *Viminacii*, CC. CONSS. 294.

De caſu fortuito.

22. Iidem AA. & CC. Eulogio.

NEgotium gerentes alienum non interveniente ſpeciali pacto, caſum [25] fortuitum præſtare non compelluntur. Dat. 11. Kalend. Decemb. CC. CONSS. 294.

Utrum hæc actio ſit in rem, an in perſonam.

23. Iidem AA. & CC. Theodoro.

NEgotiis geſtis, non in rem [26], ſed in perſonam eſt actio. Dat. 12. Kal. Decemb. *Nicomediæ*, CC. CONSS. 294.

De prohibitione domini.

24. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

SI quis, nolente, & ſpecialiter [27] prohibente [28] domino rerum, adminiſtrationi earum ſeſe immiſcuit: apud magnos auctores dubitabatur, ſi pro expenſis, quæ circa res factæ ſunt, talis negotiorum geſtorum habeat aliquam adverſus dominum actionem. Quam quibusdam [29] pollicentibus directam, vel utilem: aliis negantibus (in quibus & Salvius Julianus fuit) hoc decidentes ſancimus, ſi contradixerit [30] dominus, & eum res ſuas adminiſtrare prohibuerit, ſecundum Juliani ſententiam, nullam eſſe adverſus eum [vel directam, vel utilem] contrariam actionem, ſcilicet poſt denunciationem, quam ei dominus tranſmiſerit, non concedens ei res ejus attingere: licet [31] res bene ab eo geſtæ ſint. Quid deinde, ſi dominus aſpexerit ab adminiſtratore multas expenſas utiliter factas, & tunc doloſa adſimulatione habita eum prohibuerit, ut neque anteriores expenſas præſtet? Quod nullo modo patimur: ſed ex [32] quo [ea] teſtatio ad eum facta eſt, vel [33] in ſcriptis, vel ſine ſcriptis ſub teſtificatione aliarum tamen perſonarum: ex eo die pro faciendis meliorationibus nullam [34] ei competere actionem: ſuper anterioribus autem, ſi utiliter factæ ſunt, habere eum actionem contra dominum concedimus ſua natura currentem. Dat. 14. Kal. Decemb. LAMPADIO & ORESTE CONSS. 530.

TIT. XX.
DE HIS, QUÆ VI [35], METUSVE [36] CAUSA GESTA SUNT [37].

De rei interitu.

1. Imp. ALEX. A. Felici.

PErſecutionem eorum, quæ vi vel furto ablata ſunt, etiamſi poſtea intercidierent [38], integram eſſe, jure reſponſum [39] eſt. PP. 10. Kal. Dec. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

De eo, qui cavit, deinde ſolvit.

2. Idem A. Alexandro.

CUm te non ſolum caviſſe, verum etiam ſolviſſe pecuniam confitearis: qua ratione ut vim paſſus reſtitui [40], quod illatum eſt, poſtules, perſpici non poteſt: quando veriſimile [41] non ſit, ad ſolutionem te properaſſe omiſſa querela de chirographo, utpote per vim extorto, niſi & in ſolvendo vim te paſſum dicas. PP. 6. Kal. Jul. ALEXANDRO A. II. & MARCELLO CONSS. 227.

De venditione, de herede, de actione in rem, de longæ poſſeſſionis præſcriptione.

3. Imp. GORD. A. Cajo.

SI vi vel metu fundum avus tuus diſtrahere coactus eſt, etiamſi maxime emptor eum alii [42] vendidit: ſi tamen tu avo tuo heres [43] extitiſti, ut tibi reddito [44] a te pretio reſtituatur, poſtquam placuit in rem [45] quoque dari actionem ſecundum formam Perpetui Edicti, adito Præſide provinciæ poteris poſtulare, ſi [46] modo qui ſecundo loco comparavit, longæ poſſeſſionis præſcriptione non fuerit munitus. PP. 6. Id. Aug. PIO & PONTIANO CONSS. 239.

De venditione, de anno, de cauſæ cognitione, quid veniat in hanc actionem.

4. Idem A. Primo & Euthydico.

SI [47] per vim vel metum mortis, aut cruciatus corporis venditio a vobis extorta eſt, & non poſtea eam conſenſu [48] corroboraſtis: juxta Perpetui formam Edicti, intra annum quidem agentes, (quo experiundi poteſtas eſt) ſi res non reſtituatur, quadrupli condemnationem referetis: ſcilicet reddito [49] a vobis pretio: poſt annum vero cauſa cognita, eadem actio in ſimplum permittitur: Quæ cauſæ cognitio eo pertinet, ut ita demum decernatur, ſi [50] alia actio non ſit. PP. 3. Non. Auguſt. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

De venditione, de perſona, a qua vis eſt adhibita.

5. Idem A. Rufo militi.

NOn intereſt, a quo vis adhibita ſit patri & patruo tuo, utrum ab emptore, an vero ſciente [51] emptore ab alio, ut vi metuve poſſeſſionem vendere cogerentur. Nam ſi adhibita vi compulſi ſunt poſſeſſiones ſuas, quæ majore valebant, minimo [52] diſtrahere: jurisdictionis tenore, ut id, quod improbe factum eſt, in [53] priorem ſtatum revolvatur, impetrabunt. PP. 6. Kal. Jan. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

1 Succeſſor geſtoris tenetur negotiorum geſtorum actione. *l.* 6. Ꝣ. *h. t. l.* 1. & 2. Ꝣ. *de hered. tutor.* Quid? qui pro tutore vel curatore geſſit? etiam negotiorum geſtorum actione tenetur. *l.* 4. Ꝣ. *qui dare tutores*, Paul. 1. *ſentent.* 4. §. *ult.* tametſi is qui pro tutore negotia geſſit propria actione, id eſt, protutelæ teneatur, quæ diverſa eſt ab actione negotiorum geſtorum. *l.* 1. §. *ſi quis quaſi.* 6. *ff. de eo, qui pro tutore. l. pen. ff. de tut. & ration. diſtrahend.* 2 Nam ipſe curator utili negotiorum geſtorum actione tenetur. vide Cujacium *ad* §. *ult.* Paul. 1. *ſentent.* 4. 3 Dolus & culpa defuncti purgantur in perſona heredis. 4 Non officium, ſed obligatio tutoris in heredes deſcendit: officium, inquam, quod induſtriale ſit aliquid, & in quadam induſtria conſiſtat. 5 Morte finitur officium. *l.* 1. Ꝣ. *ſi quis ignorans rem minoris.* 6 Qui autoritatem tutoris non habet, alienare non poteſt. 7 *Synopſ. Baſil.* 15. *tit.* 1. *ex lib.* 17. *tit.* 2. *cap.* 18. & 5. Harmen. 11. §. 19. 8 *l.* 19. §. 4. *ff. h. t. l.* 37. *ff. de uſuris.* 9 Vid. quæ notavi ad *l.* 1. *ff. de oblig. & action.* 10 Id eſt, multo magis, ut ſit ſenſus, ſi quis ultro negotia geſſit, ſumptuum a ſe factorum uſuras poteſt petere, & is multo magis, qui ex neceſſitate geſſit. 11 Si apud provinciæ præſidem cum eis actione negotiorum geſtorum experieris. *Synopſ. d. loco.* 12 Adde *l.* 31. *in fin. l.* 40. *ff. h. t. l.* 25. §. 16. *ff. familiæ erciſc.* 13 Adde *l.* 1. *in fin.* Ꝣ. *de rebus alienis non.* 14 Poſt ratihabitionem, negotiorum geſtorum actio competit. *l.* 9. *in fin. ff. h. t.* 15 Tutor, curator, extraneus, alienum negotium gerunt. Hic ultro: illi, neceſſitate. 16 *l.* 39. §. 2. *in fin. ff. de admin. & peric. tut.* vid. *l.* 88. §. 5. *ff. de leg.* 2. *l. ult. C. ne uxor pro marito.* 17 Imo non ſufficit; tenetur enim ſi quædam non geſſerit. *l.* 6. *in fin. ff. h. t.* 18 Spontaneus geſtor tenetur de dolo, lata & levi culpa. *l.* 11. *ff. h. t.* vid. *l.* 23. *ff. de reg. jur.* interdum de caſu. *l.* 22. *verſ. Sed ita. ff. h. t.* interdum, de dolo tantum. *l.* 3. §. 9. *ff. h. t.* 19 Negotiorum geſtor bonam fidem, & exactam diligentiam rebus ejus pro quo intervenit, præſtare debet. Paul. 4. *ſent.* 4. §. 1. dolum & omnem culpam, h. e. non tantum latam culpam, ſed & levem, *ut hic.* Interdum tamen præſtat dolum duntaxat *l.* 3. §. *interdum.* 9. *ff. h. t.* interdum etiam caſum. *l. ſi negotia.* 11. *ff. h. t.* adde quæ ſcripſi ad *l.* 3. §. 9. *ff. de negotiis geſt.* 20 Pecuniæ quam apud ſe habuit. vide *l.* 23. *in fin. ff. de uſuris.* 21 Geſtor actiones movere non poteſt, ideoque uſuras non præſtat eorum, quæ non exigit. *l.* 6. *in fin. ff. h. t. l.* 31. §. 4. *in fin. ff. de hered. pet.* 22 Inutilis eſt actio, quam eludit exceptio. 23 Non eſt humanum ob rei pecuniariæ quæſtionem, libertati moram fieri. *l.* 37. *in pr. ff. de fideicomm. libert.* 24 Senſus eſt, Servus ex negotio in ſervitute geſto liber factus, non tenetur. *d. l.* 37. *circa fin. l.* 17. 18. *ff. h. t.* vid. *l.* 1. *l.* 3. Ꝣ. *an ſervus:* niſi negotium etiam poſt libertatem continuaverit. *d. l.* 17. adde *l.* 13. *ff. de tut. & rationib.* 25 Geſtor caſus non præſtat. *l.* 22. *ff. h. t. l.* 6. Ꝣ. *de pign. act.* niſi hoc fuerit conventum. *l.* 1. Ꝣ. *de commodato*, *l.* 23. *ff. de reg. jur. l.* 39. *ff. mandati.* 26 Licet ex re naſcatur negotiorum actio & rem repetamus: hinc ratio dubitandi ſumitur. vid. *hic Accurſ.* 27 *Nolle* dicitur, qui ſpecialiter prohibet: vid. quæ not. ad *l.* 3. *ff. de reg. jur.* 28 *l.* 40. *ff. mandati.* vide ad hunc locum Socin. *reg.* 137. 29 Nota conflictum opinionum. 30 Poſt domini prohibitionem ac denunciationem factos ſumptus geſtor non repetit. Cur ita? quia in alieno ſciens ſumptus fecit: aliud ſi in ſuo quod ſuum exiſtimabat. *l.* 13. *ff. pro empt.* De vi proteſtationis, dixi ad *l.* 14. §. 7. *ff. de Religioſ. & ſumpt. fun.* Goth. Vide Goedd. *de verb. ſignif. ad l.* 29. *num.* 6. Anſ. Adde Socin. *reg.* 137. Menoch. *de arbitr. judic. lib.* 1. *quæſt.* 69. *num.* 27. S. L. 31 Imo, eo caſu malæ fidei poſſeſſor, & prædo ſumptus repetit: adde *l.* 38. *ff. de rei vindic.* Quid juris? repetit ex æquo, ut *ibid.* dixi. Dominus autem non cenſetur locupletior, ſi ſumptus facti negotium ejus abſumunt. *l.* 38. *ff. de rei vind.* & breviter: Malæ fidei poſſeſſor neceſſarias impenſas repetit. *l.* 5. Ꝣ. *de rei vind.* & utiles. *l.* 38. *ff. de hered. pet.* Voluptuarias ita demum, ſi tolli poſſunt, alias non recuperat. *arg. l.* 38. *ff. de rei vind.* his adde Cujac. 10. *obſ.* 2. & 13. *obſ.* 26. *in fin.* 32 Denunciationis ac prohibitionis effectus vires tantum capit a ſuo initio. Proteſtatio non trahitur retro. *Bald.* Sed tamen videtur repugnare *l.* 5. Ꝣ. *de ædific. privat.* Alios caſus, in quibus expenſæ etiam contra voluntatem domini factæ, reputantur, vide apud Corſetum ſingulari *Expenſæ*, ubi quinque caſus adfert: adde Socin. *reg. Expenſæ* 137. ubi ſex caſus ponit. 33 Proteſtatio quemadmodum fieri debeat. 34 Id ut intelligendum, dixi ſuperius.

35 1. *Extr.* 40. & 1. *Sext.* 20. περὶ βιᾶς. 10. *Eclog.* 2. &c. περὶ φόβου. Περὶ ἀνάγκης καὶ βιᾶς. 1. Harm. 11. vid. Papon. 3. *Notar.* 9. *c. de force & violence:* Paul. 1. *ſentent.* 7. 36 4. *D.* 2. 44. *D.* 4. vide Papon. 3. *Notar.* 9. *c. de crainte.* 37 *Reſtitutionum* hic incipit tractatus. Reſtitutiones autem dantur ob eas cauſas: ſi qua in re læſi, vi, metu, *ut hic:* dolo. *tit.* 21. ætate. *tit.* 22. *ad fin.* 46. ſimplicitate militiæ armatæ. *tit.* 51. aut alia quavis cauſa quæ reſtitutionem mereatur. 54. translatione judicii in alium. 55. vide Paul. 1. *ſentent.* 14. §. 2. 38 Etiam ſine dolo furis. *l.* 14. §. 11. *ff. h. t.* ut ſit ſenſus: Interitus periculum furem ſpectare. 39 A Juriſconſulto, cujus in libello Principi oblato mentio facta. 40 Qui ſolvit (ut & qui ratum habet. *l.* 4. Ꝣ. *h. t.*) quod ex cautione debet, non præſumitur metu ſolviſſe. *l.* 23. *ff. h. t. l.* 8. *ff. de cond. ob turp.* 41 Geſtum præſumitur ſpontaneo factum, non metu. vide Alciat. 3. *præſumpt.* 7. 42 Actio quod metus cauſa eſt in rem ſcripta, & ſingularem ſucceſſorem ſequitur. 43 Actio quod metus cauſa, datur heredi. *l.* 14. §. 2. *in fin. ff. h. t.* 44 Spoliatus non eſt reſtituendus, niſi reſtituat pretium. *l.* 4. Ꝣ. *h. t.* 45 Spoliato datur in rem actio utilis. *l.* 9. §. 4. §. 6. *ff. h. t.* Paul. 1. *ſent.* 7. §. 4. Utilis in rem actio concurrit cum actione quod metus cauſa. vide Cujac. 16. *obſerv.* 13. 46 Res metu vendita, a ſecundo auctore præſcribi poteſt. 47 *Syn. Baſil.* 10. *tit.* 1. *ex tit.* 7. *c.* 20. 48 Etiam tacito, puta ſolutione. *l.* 2. Ꝣ. *h. t.* Ratihabitio actus antecedentem actum, metu geſtum non fuiſſe demonſtrat & arguit. Conſenſus geminatio tollit metus præſumptionem. 49 Dixi ad *l.* 3. Ꝣ. *h. t.* 50 *l.* 14. §. 2. *ff. h. t.* 51 Vim adhibuiſſe is præſumitur, quo ſciente vis illata eſt, vel qui eam ſubmiſit. *l.* 9. §. 1. *l.* 14. §. 3. *ff. h. t. l.* 15. *in fin. ff. de dolo. l.* 1. §. 12. *ff. de vi & vi arm.* 52 Vid. *l.* 8. Ꝣ. *de reſcindenda vendit.* 53 Reſtitutione res in priorem ſtatum reſolvitur. *l.* 24. §. 4. *ff. de minorib.* 25. *ann. l.* 1. Ꝣ. *de ſent. paſſis.*

De

De dignitate Senatoria.

6. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Polliæ.

AD invidiam alicui nocere nullam [1] dignitatem oportet: Unde intelligis, quod ad metum arguendum, per quem dicis initum esse contractum, Senatoria [2] dignitas adversarii tui sola non est idonea. PP. 3. Kal. Maji, *Heracliæ*, CC. CONSS. 294.

De metu mortis, cruciatu corporis, capitalibus minis.

7. Iidem AA. & CC. Cotui [3].

SI donationis [4], vel transactionis, vel stipulationis, vel cujuscunque alterius contractus obligationis confectum instrumentum, metu mortis, vel cruciatu corporis extortum, vel capitales [5] minas pertimescendo, adito Præside provinciæ probare poteris: hoc ratum haberi secundum Edicti [6] formam non patietur. Dat. 2. Non. Jan. AA. CONSS. 299.

De spe recipiendi, de metu civilium munerum.

8. Iidem AA. & CC. Tryphonio.

CUm te domus & horti venditionem feciſſe, ſub ſpe recipiendi, quod de frumento feceras, inſtrumentum, vel timore ne ad [7] civilia munera nominareris, proponas, & reſcindi venditionem, veluti metus cauſa factam, desideres: intelligis, ad ratum non habendum contractum, metum hujusmodi [8] prodesse non posse. Dat. 11. Kal. Sept. *Viminacii*, CC. CONSS. 300.

De jactatione, contestatione, atrocitate facti.

9. Iidem AA. & CC. Hymnodæ.

METum, non jactationibus [9] tantùm, vel contestationibus [10], sed atrocitate [11] facti probari convenit. Dat. Kal. Decembr. CC. CONSS. 300.

De metu accusationis.

10. Iidem AA. & CC. Fauſtinæ.

ACcuſationis inſtitutæ [12] vel futuræ metu [13] alienationem ſeu promiſſionem factam reſcindi poſtulantis, improbum eſt deſiderium. Dat. 6. Kal. Febr. CC. CONSS. 302.

De eo qui est in officio: de eo qui conjugis *vel* amici *nomine abutitur.*

11. Imp. CONSTANTINUS [14] A. ad Euagrium P. P.

SI per impreſſionem quis aliquem metuens ſaltem in mediocri [15] officio conſtitutum, rei ſuæ in eadem Provincia vel loco, ubi tale officium peragit, ſub venditionis titulo fecerit ceſſionem: & quod emptum fuit reddatur, & nihilo [16] minus etiam pecunia retineatur: ſimili pœna ſervanda, ſi qui vel *conjugis* vel [17] *amici* [18] nominibus abtutentes, prædam tamen ſibi acquirant. 10. Kalend. Octob. *Aquileiæ*, CONSTANTIO A. VII. & CONSTANTINO [19] Cæſ. CONSS. 353.

De extortis per potentiam.

12. Impp. HONOR. & THEODOS. AA. ad populum.

VEnditiones [20], donationes [21], transactiones [22], quæ per potentiam [23] extortæ ſunt, præcipimus infirmari. Dat. 13. Kal. Mart. *ipſis* AA. VIII. & III. CONSS. 409.

TIT. XXI.
DE DOLO ET MALO.

Si fidejussor a creditore pignora emerit.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Clementinæ.

SI [24] fideiuſſor a [25] creditore pignora emerit [27]: oblata [28] quantitate ſortis & uſurarum [29], tibi dominium cum [30] fructibus, quos bona fide percepit, conſultius reſtituet, ne fidei [31] ruptæ gratia de dolo poſſit actio exerceri. Accepta Dat. 3. Id. Maji, PLAUTIANO & GETA CONSS. 204.

Si alia actio detur vel non. De causæ cognitione.

2. Imp. ANTONINUS A. Agrippæ.

DE dolo actio, cum [32] alia nulla competit, cauſa cognita permittitur. Dat. Non. Novemb. GENTIANO & BASSO CONSS. 212.

De alsentia Reip. causa.

3. Imp. GORDIANUS A. Aquilino.

NOn poſſunt obeſſe tibi tempora [33], quæ in actione de dolo ſolent computari, quibus Reipublicæ [34] cauſa (ut allegas) occuparis: ſed exinde tibi incipiet tempus cedere, ex quo muneribus liberatus, facultatem agendi intra præſtituta tempora cœperis obtinere. PP. Idib. Auguſt. SABINO II. & VENUSTO CONSS. 241.

De contractu, facio ut des.

4. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Manandræ.

CUm proponas, inter te, & eum quem in contubernio [35] ancillam tuam ſibi conjunxiſſe memoraſti, placuiſſe, *Ut* [36] *tibi pro eadem daret mancipium*: intelligis, quod ſi manumiſiſti, vel ei tradidiſti, & ille manumiſit, revocandæ [37] libertatis poteſtatem non habes, ſed ſolum, ſi necdum ſtatutum tempus exceſſerit, & fidem placiti rumpat, deſiderare debes, de [38] dolo tibi decerni actionem. Quod ſi penes te dominium ejus remanſit: adito Præſide provinciæ, cum natis ejus hanc potes recuperare, ſi nulla moveatur ſtatus quæſtio. Dat. 3. Kalend. Maji, *Heracliæ*, CC. CONSS. 294.

De transactione inter filium emancipatum & patrem qui tutelam ejus gessit.

5. Iidem AA. & CC. Amphidroſæ.

SI ſuperſtite patre per [39] emancipationem tui juris effecta, matri ſucceſſiſti, rebusque tuis per legitimum [40] tutorem patrem eundemque [41] manumiſſorem adminiſtratis, poſtea tranſegiſti [42] cum eo bona fide: perſpicis, quod ſi pactum [43] tantum factum ſit, petitio tua per exceptionem [44] ſubmovetur: Si vero novatio [45] legitimo modo interceſſit, & acceptilatio [46] ſubſecuta eſt: nullam [47] tibi jam ſupereſſe actionem. † Sane, ſi læſa es immodice [48] liberatione ſolenniter per novationem, atque acceptilationem tributa: non de dolo propter [49] paternam verecundiam, ſed in factum actio tibi tribuenda eſt. Dat. Id. Jun. CC. CONSS. 294.

De indiciis.

6. Iidem AA. & CC. Hymnodæ.

DOlum ex indiciis [51] perſpicuis [52] probari convenit [53]. Dat. Kal. Decemb. CC. CONSS. 294.

De repudiatione hereditatis.

7. Iidem AA. & CC. Sebaſtiano.

SI major quinque & viginti annis hereditatem fratris tui repudiaſti: nulla tibi facultas ejus adeundæ relinquitur. Sane, ſi ejus uxoris tibi ſubſtitutæ dolo [54] factum eſt, actionem de dolo contra eam exercere potes. Dat. 16. Kalend. Maji, CC. CONSS. 294.

De tempore hujus actionis.

8. Imp. CONSTANT. A. ad Symmachum Vicarium.

OPtimum [55] duximus, non ex eo die, quo ſe quisque admiſſum dolum didiciſſe commemoraverit, neque intra anni utilis tempus, ſed citius ex eo die, quo aſſeritur commiſſus dolus, intra continuum biennium de dolo actionem moveri: ſive abſuerit, ſive præſto ſit is, qui dolum ſe paſſum eſſe conqueritur. † Omnes igitur ſciant, neque [56] incipiendæ poſt biennium [57], neque ante completum biennium cœptæ, poſt biennium [vero] finiendæ doli actionis [eſſe] conceſſam licentiam. Dat. 8. Kalend. Aug. *Neſſo* [58], CONSTANTINO A. V. & LICINIO CÆSARE CONSS. 319.

TIT. XXII.
DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE MINORUM [59]
[VIGINTIQUINQUE ANNIS].

De querela inofficiosi.

1. Imp. ALEXANDER A. Plotianæ.

ILlud inſpiciendum eſt, num inofficioſi querelæ vel palam vel tacita [60] diſſimulatione ſit renunciatum. Nec hoc autem in tuam perſonam cadere poſſe auxilium, quod ætati impertitur, oſtendit. Dat. 5. Id. Jul. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

1 Etiam imperatoriam & publicam. *l. 2. in fin. ſupr. ne ſiscus, vel Respub. procur.* 2 Ex ſola dignitate Senatoria non præſumitur metus illatus, *ut hic*: multo minùs Senatori præſumitur metus in urbe illatus. *l. ult. in pr. ff. h. t.* Quid reverentia paterna? eſtne metus ſpecies? non eſt juſtæ. *l. 26. §. 1. in fin. ff. de pignor. & hypoth. l. 22. ff. de rit. nupt.* Quid mariti? & ea quoque non eſt in dubio juſta. Bald. *hic*: quid patroni? vid. *l. 1. §. 5. ff. quarum rerum actio.* 3 al. *Corvio.* 4 Ἐὰν πραθῇς ἢ ἐπιτροπεύσῃς &c. id eſt, ſi venditionis, vel ſtipulationis, 10. *Synopſ. Baſil. περὶ φόνου, cap. 29.* Hinc colligitur, donationem eſſe contractum. *l. 8. J. de præſcript. 30. vel 40. annorum.* adde quæ not. ad *l. 19. J. de verb. ſign.* & Heliod. *2. ſingul. 2.* 5 Minæ capitales ſubitum metum inducunt. *l. 8. §. 1. 2. 3. ff. h. t.* Quando minæ illatæ cenſeantur, vide *l. 9. J. h. t.* 6 Τὸ πρωτον διάταγμα, *Syn. Baſil.* legalis edicti. 7 Metus ne quis vocetur ad munera, non induxit actionem quod metus cauſa. 8 Cur ita? vid. *l. 9. J. h. t.* 9 Jactationes metus inferendi ad futurum pertinent: metus autem eſt vis præſentis. *l. 9. ff. h. t.* 10 *l. 13. l. 22. ſupr. de transact.* 11 Vid. quæ dixi ad *l. 13. J. de transact.* 12 Qui quid metuens facit, ne ſibi damnum adferat accuſatio inſtituta vel inſtituenda, metum ſibi infert potius quam ab alio accipit. Metus ſpontaneus non attenditur. 13 Id eſt, cum metuerem ne me accuſaret, vel ne ab accuſatione incepta deſiſteret. *Syn. Baſil. h. t. c. 32.* adde *l. 9. J. de contrahend. & committ. ſtipul.* 14 Γ'ρ Conſtantius. 15 Vid. *l. unic. J. de contract. judic. Synopſ. Baſil. 19. tit. 1. ex lib. 10. tit. 2. c. 33.* multo magis in majori. *l. 3. §. 1. l. ult. in fin. ff. h. t.* 16 *Nov. 53. pro. 1. de reſc. vend. v.* Cujac. 16. *obſ.* 13. ubi tractat de his, quæ adminiſtrantibus vel officium publicum gerentibus vendita ſunt. 17 Fraudem ſuis nus legi, quoties non ipſi, ſed per interpoſitas perſonas legis mentem violarius. dixi ad *l. 5. ſupr. de legatis.* 18 Amici nomine abuti non oportet, *ut hic.* Imo poſſumus abuti. *l. 14. J. de contrab. & committ. ſtipul.* 19 Γ'ρ. Conſtantio. 20 *l. ult. C. Theod. de contrahenda emptione. lib. 3. tit. 1. l. 23. §. 1. ff. h. t. l. 6. ff. de off. præfid.* 21 *l. 7. ſupr. h. t.* 22 *d. l. 7.* Adde & quoscunque contractus. *d. l. 7.* 23 *l. 3. §. 1. ff. h. t. & l. 6.*

24 *L. 4. D. 3. & 7. l.* Paul. *ſent. 8. & 2. C. Theod. h. t. l. 15. & 10. Eclog. 3.* περὶ ὅρκων *& l.* Harm. *3. c.* περὶ ὅρκου, *& 2. Decret. 14. & 2. ſcat. 6. & l. Clement. 4. & 2. extravag. 3.* vid. Papon. *3. Notar. 9. cap. de dol & fraude, de ſimulatione.* vid. *J. plus valet.* 25 Vide omnino ad hanc legem Cujac. *3. obſ. 37.* 26 Fideiuſſor pignora a creditore poteſt emere, non tamen debitor jus dominii amittit, ut cui quoque percepti? utique ſi pignus ſimplex erat, non uſurarium: & ita hanc legem intelligo, cum Molinæo *quæſt. 49. n. 349. de uſuris. l. 59. §. 1. ff. mandati. l. 5. in fin. l. 6. ff. de diſtract. pign. l. 59. ff. de fideiuſſ. & mandat.* 27 Pignus debitoris hujuſſor a creditore poteſt emere, *ut hic*, at non in præjudicium fecundi alterius creditoris. *l. 2. ff. de diſtract. pign.* 28 Id eſt, ſi offeras fideiuſſori tuo ſortem & uſuras: viciſſim

29 Easdem uſuras ſecundus creditor rei principalis, pignus a fideiuſſore revocans, fideiuſſori offerre debet. *d. l. 2.* 30 Sorti mutui opponitur dominium pignoris: ſortis uſuris fructus pignoris. *l. 2. J. de uſuris. l. 5. J. de act. empt.* 31 Fidem rumpit debitori, qui cum ſimpliciter pro eo fideiuſſerit, pignus ejus inſcio emit, nec debitorum offerendo cum uſuris reſtituit: vel pignus quidem offert pretium & uſuras offerenti debitori, fructus tamen pignoris ſibi retinere vult. 32 *l. 1. §. 1. ff. h. t.* Poſt actio cum nulla alia concurrit. 33 De quibus vide *l. ult. J. h. t.* 34 Tempus movendæ aſſiduis & dolo præcaritum abſentia Reipublicæ cauſa non nocet. 35 Conjubernium quid ſit, vid. *l. 2. J. de inoffic. Teſtam.* 36 Nota contractum, facio, utdes. 37 Data temel libertas revocari non poteſt. 38 *l. 5. §. 3. ff. de præſcr. verb. v.* Fortaſſunm *c. 3. Capitd. n. 5.* 39 Emancipatione jus patriæ poteſtatis ſolvitur. *§. 6. Inſt. quib. mod. jus pat. poteſt.* 40 Vid. *Inſtit. de legit. parent. tutela. l. 1. §. 1. 2. ff. ſi quis a parent. manumiſſ.* 41 Idem pater eſſe poteſt & manumiſſor. vid. *ff. ſi quis a parente manumiſſ.* 42 Emancipatus cum patre ſuo poteſt tranſigere. 43 De non petendo ſcilicet. 44 Pactum enim valet ad exceptionem. *l. 27. §. 2. ff. de pact.* 45 Novatio quid ſit, vid. *l. 1. ff. de novationib.* 46 Acceptilatio quid ſit, vid. *l. 1. ff. de acceptilationib.* 47 Quia accepſtilatio perimitur ipſo jure. *d. §. 2.* 48 Ob immodicam remiſſionem transactio reſcindi poteſt. & ita *lex 2. & 8. J. de reſcind. vendit.* pertinet ad tranſactionem. adde *l. 3. J. comm. utri. judic.* 49 Adde *l. 30. ff. de operis libertorum. l. 11. §. 1. & l. 12. ff. de dol. & l. 1. §. 13. ff. de ſ. c.* 1. Harmen. *2. c.* περὶ χρεωστικῶν *c.* 50 An id abrogatum, vid. *l. ult. J. qui & quibus ex cauſis.* 51 Ex indiciis, Cujac. 11. *obſ. 11. in ſin.* ἀπὸ ἐνδειξέων, 10. *Eclog. 3. c. 46. & ita in l. 8. in pr. J. de reſcind. vendit.* 52 Atqui dolus interdum præſumitur. *l. 41. ff. ad leg. Falcid.* 53 Nec enim vagari oportet in dolo obſcuro. *l. 19. J. h. t. & ff. de probat.* 54 Et perſuaſione. *l. 9. §. 1. ff. h. t. l. 4. §. 28. ff. de doli mali & metus except.* 55 *l. un. C. Th. h. t.* ex qua hæc interpolata. 56 Actio de dolo neque incipit a biennio poſt dolum commiſſum, neque finitur a biennio actionis de dolo inſtitutæ, ſed inchoatur & finitur pruritu intra continuum biennium. *Synopſ. Baſil. 10. tit. 1. c. 42.* 57 Biennii: olim erat annalis: vid. Cujac. 21. *de præſcript.* ſilentio perit actio de dolo. *ut hic. Eclog. c. 43. h. t.* at non peris excepio: eſt enim perpetua, 1. Harm. *3. c.* περὶ δόλου, *§. 70. & 71.* Quin eſti poſt biennium non competit actio de dolo, actio tamen in factum de eo quod ad rem pervenit, competit. *l. 28. in fin. l. 29. ff. h. t.* videri autem poteſt hujic legi derogari, & adjuvem de dolo quadriennio præſcribi, *l. ult. J. de temporibus in integrum reſtit.* 58 Neſſio.

59 *L. 4. D. 4.* Paul. *l. ſent. 9. & 2. C. Theod. 16. & 10. Eclog. 4. & 1.* Harm. 12. Papon. *3. Notar. 9. cap. de reſtitution de minear.* An ut minor, ita fiſcus & Eccleſia in reſtitutionibus reſtituitur? ſi dicas: dixi *J. de jure fiſci.* 60 *l. 8. §. 1. l. 15. §. 1. ff. de inoff. teſtam.* hinc colligit Cujac. 17. *obſ.* 17. querelam inofficioſi teſtamenti actionem injuriarum.

De bonorum possessione, & numero liberorum.

2. Imp. GORDIANUS A. Alexandro.

EO tempore, quo ſoror tua auxilio ætatis juvabatur, ſi patris inteſtati bonorum poſſeſſionem accipere debuit, licet quinque [1] filios ſuperſtites habuerit, non tamen ideo minus ad Edicti prærogativam pertinet: ſcilicet ſi nunc per ætatem beneficium reſtitutionis largitur. PP. 8. Id. Aug. ULPIO (PIO) & PONTIANO CONSS. 239.

De contractu minoris habentis vel non habentis curatorem.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIM. AA. & CC. Attiano.

SI [2] curatorem habens minor quinque & viginti annis poſt pupillarem ætatem res vendidiſti, hunc contractum ſervari [3] non oportet [4]: cum non abſimilis [5] ei habeatur minor [6] curatorem habens, cui a Prætore curatore dato, bonis interdictum eſt. † Si vero ſine curatore conſtitutus contractum feciſti: implorare in integrum reſtitutionem [7], ſi necdum tempora præfinita exceſſerint, cauſa cognita non prohiberis [8]. Dat. 14. Kal. Maji, *Heracliæ*, AA. CONSS. 293.

De probatione minoris ætatis: & tempora restitutionis excessisse.

4. Iidem AA. & CC. Iſidoro.

SI minorem te quinque & viginti annis fuiſſe, cum contraheres, oſtenderis [9]: & tempora [10] reſtitutionis præſtituta exceſſiſſe, ab adverſario tuo comprobatum non fuerit: Præſes [11] provinciæ in integrum reſtitutionis dare tibi auxilium debet. Dat. 6. Kal. Maji, *Heracliæ*, AA. CONSS. 293.

Si dolus adversarii non probetur: si ante impletum 25. annum restituto petatur.

5. Iidem AA. & CC. Rufo.

MInoribus in integrum reſtitutio, in quibus ſe captos [12] probare [13] poſſunt, etſi dolus adverſarii non probetur, competit. §. 1. Ante [14] impletum etiam quintum & viceſimum annum, de his, in quibus ſe captos exiſtimant minores, poſſe in integrum reſtitutionem implorare, certiſſimi juris eſt. Dat. 5. Kal. Maji, *Heracliæ*, AA. CONSS. 293.

De morte adversarii.

6. Iidem AA. & CC. Sententiæ.

SI intra ætatem, cui ſuccurri ſolet, in integrum reſtitutionis [auxilio] lis [15] inchoata [16] eſt, nec ei a te renunciatum eſt, mors ejus, contra quem hæc [17] fuerit impl rata, fraudi tibi eſſe non poteſt. Dat. 5. Kal. Maji, *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

De tutore falso ætate probata liberato.

7. Iidem AA. & CC. Severæ.

DE tutela avunculi ejusdemque tutoris, cui [17] falſo ætate probata prætitiſti liberationem, quem ignarum ætatis [18] tuæ non fuiſſe tam officium [19] tutelæ quam ſanguinis proximitas arguit [20], ſi necdum ſtatutum tempus exceſſit, ex cauſa in integrum reſtitutionis heredes ejus convenire potes. Dat. 11. Kal. Auguſt. CC. CONSS. 294.

De prætermissis vel ignoratis.

8. Impp. HONOR. & THEOD. AA. JULIANO Proconſuli Africæ.

MInoribus in his, quæ vel prætermiſerunt [21], vel ignoraverunt, innumeris auctoritatibus conſtat eſſe conſultum. Dat. Non. Maji, CONSTANTIO V. C. CONS. 420.

De eo qui usus est jure communi.

9. Imp. ZENO A. Æliano P. P.

NOn [22] videtur circumſcriptus eſſe minor, qui jure ſit uſus communi [23]. Dat. Kal. Jan. BASILIO V. C. CONS. 480.

TIT. XXIII.
DE FILIOFAMILIAS MINORE [24].

De fidejussione.

1. Imp. GORDIANUS A. Gaudiano militi.

FIliusfamilias, ſi minor vigintiquinque annis pro extraneo fideiuſſit [25], in integrum reſtitutionem implorare non prohibetur. Sed & ſi [26] pro patre ſuo fidejuſſor extitit, eique diem ſuum functo non [27] ſucceſſit: in integrum reſtitutionem poſtulare poteſt. Dat. Kal. Jul. GORDIANO A. II. & POMPEIANO CONSS. 240.

De mutuo.

2. Idem A. Tryphoni militi.

SI frater tuus, cum mutuam [28] pecuniam acciperet, in patris fuit poteſtate, nec juſſu ejus, nec contra Senatusconſultum contractum eſt: propter lubricum ætatis, adverſus eam cautionem in integrum reſtitutionem potuit poſtulare. PP. 3. Non. Octob. ULPIO & PONTIANO CONSS. 239.

TIT. XXIV.
DE FIDEJUSSORIBUS MINORUM.

Restitutio concessa minori non prodest fidejussori. Alex.

De evictione.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Mironi.

POſtquam [29] in integrum ætatis beneficio reſtitutus es, periculum evictionis emptori, cui prædium ex bonis paternis vendidiſti, præſtare non cogeris. Sed ea res fidejuſſores, qui pro te interverunt, excuſare non [30] poteſt. Quare mandari judicio, ſi pecuniam ſolverint, aut condemnati fuerint, convenientis: modo ſi eo quoque nomine reſtitutionis auxilio non [31] juvaberis. 6. Kalend. Octob. SEVERO A. & ALBINO CONSS. 195.

De obligatione fidejussoris ob venditionem & de dolo.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Curioni.

SI ea, quæ tibi vendidit poſſeſſiones interpoſito decreto præſidis, ætatis tantummodo auxilio juvatur, non eſt dubium fidejuſſorem ex [32] perſona ſua obnoxium eſſe contractui: Verum ſi dolo malo apparuerit contractum interpoſitum eſſe: manifeſti juris eſt, utriquæ perſonæ, tam venditricis, quam fidejuſſoris conſulendum eſſe. S. 6. Kal. Maji, DIOCLETIANO III. & MAXIMIANO AA. CONSS. 287.

TIT. XXV.
SI TUTOR VEL CURATOR INTERVENERIT [33].

De additione hereditatis.

1. Imp. ANTONINUS A. Martianæ & aliis.

SI jam puberes utriusque ſexus parentum hereditatem adiiſtis; ſi etiam nunc in ea ætate eſtis, ut, eo quod paternæ hereditati vos obligaſtis, in integrum reſtitutionis auxilium accipere debeatis: per [34] procuratores veſtros adite præſidem provinciæ. Quod ſi legitimam ætatem impleſtis, idque tempus [35] quo in integrum reſtitui poteſtis, exceſſiſtis, curatores veſtros, ſi adverſus eos nondum experti eſtis, judicio ſecundum formam juris convenite. PP. 2. Non. April. LÆTO & CEREALI CONSS. 216.

De gestis in judicio vel extra judicium.

2. Imp. ALEX. A. Martianæ.

MInoribus [36] annis vigintiquinque etiam in [37] his, quæ præſentibus tutoribus, vel curatoribus, in judicio, vel extra judicium geſta fuerint, in integrum reſtitutionis auxilium ſupereſſe, ſi circumventi ſunt, placuit. PP. 3. Non. Mart. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

De male gestis a tutore vel curatore, & de concurrentibus remediis.

3. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Nicomedi.

ETiam in his quæ minorum tutores vel curatores male geſſiſſe probari poſſunt [38]: licet perſonali actione a tutore vel curatore [jus] ſuum conſequi poſſint, in integrum tamen reſtitutionis auxilium eisdem minoribus dari jampridem placuit. Dat. 4. Non. Maji, MAXIMO & AQUILINO CONSS. 286.

De contractu cum curatoribus.

4. Iidem AA. & CC. Iſidoro.

SI creditor non veſtram [39] perſonam [40], ſed curatorum ſecutus, cum ipſis contractum habuit, & ab ipſis ſtipulatus eſt: nullam ei prorſus adverſus vos actionem competere manifeſtum eſt. 5. Kal. Maji, *Heraclia*, AA. CONSS. 293.

1 Vid. *l. 12. J. de adminiſtr. tut.* 2 Si absque curatoris ſui conſenſu minor quidquam alienaverit, nihil videtur facere. 1. Harmen. 12. *§. 37.* 3 De quo vide Jaſonem ad *l. videamus num. 17. ff. de in litem jur.* ſed an poſſit donare cauſa mortis tunc curatore, tractat Tiraquel. *poſt legem connubial. in §. n. 72. & 83.* Mod. 4 Atqui poſſunt ex ſtipulatu obligari. *l. 101. ff. de verb. oblig.* 5 Minor habens curatorem ei eſt ſimilis, cui bonis interdictum, id eſt, prodigo comparatur. Neuter ſua poteſt alienare. An eo tantum caſu ſimilis eſt? Robertus negat, 1. *animadverſ. 12.* Antonius Mercator ait 1. *Not. 12.* 6 Legendum videtur major, ut minori curatorem habenti compareturr major bonis interdictus, & ideo curatorem habens. 7 Quæ datur, quoties conſtat de lælione: & ita contractus adulti non eſt ipſo jure nullus. Nam ſi nullus eſſet, non daretur reſtitutio. Hæc enim ad ea tantum referetur, quæ antea tenuerunt. *l. 7. in fin. ff. de exceptionibus.* 8 Imo videtur non prohiberi. *l. 101. J. de verb. oblig.* 9 Qui ætatem allegat, eam probare tenetur. *l. 9. J. de probat.* nec enim præſumitur quis minor. vid. Alciatum 2. *præſumpt. 14.* niſi quid aliud afpectus demonſtret. *l. 32. ff. de minorib. 25. ann.* 10 Vid. *J. de temp. in integrum.* adde *l. 1. J. ſi tutor vel curat. interven. Novell. 115. cap. 1. verſ. Propter cauſas.* 11 In Gallia res ſolus reſtituit, ideoque minor non auditur in Gallia ſine literis regiis. Rebuff. *in prooem. conſt. gloſſ. 5. num. 48.* 12 Graviter fcil. & ita non in omnibus. *l. ult. J. h. t. l. 44. ff. de minoribus 25. ann.* 13 An minori incumbat onus probandi lælionis, vid. *l. 16. verſ. emptor autem. J. de prædiis, & alii relata minorum. l. 13. §. 2. ff. de Publician. in rem act.* adde *§. 3. ff. de juriſpr.* 14 *L. 1. in fin. J. ſi minor ſe majorem.* 15 Inſtantis reſtitutionis in integrum tranſit ad heredem. 16 Reſtitutione poſtulata nihil innovandum, nec executio impedienda, *ut hic*: niſi ſententia lata ſit a Principe vel judice appareat reſtitutio in fraudem petita. *c. ſuſcitata. extr. de in integrum reſtitut.* vide Socin. *reg. 346.* 17 Id eſt, cui, cum falſo te majorem eſſe probaveris, liberationem feciſti. *adde l. ult. J. ſi minor ſe major.* 18 Ætas teſtibus probari poteſt. 19 *l. 2. §. 2. J. de juriſpr. propter calumn.* 20 Conjuncti ſanguine præſumuntur ſire ætatem cognatorum. *l. 9. in fin. ff. unde cognati, l. 37. J. de liberali cauſa.* Ea præſumptio tum efficax eſt, ut omnes probandi transferat. vid. Roland. a Valle 1. *conſ. 19.* adde *l. 9. J. de mupt.* aliasignoran-tia præſumitur. *l. 6. J. qui minores poſſ.* 21 *L. 44. ff. de minoris. 25. ann. vid. tit. J. ſi ut omiſſ.* 22 *Synopſ. Baſil. 10. tit. 4. c. 88. & 1.* Harm. 12. *§. 61.* 23 Seu publico. *l. 11. §. 3. in fin. ff. de minorib. 25. ann. l. 51. §. 4. in fin. ff. de fideiuſſ. & mandat. l. 47. in fin. ff. de ſolutionibus. l. 116. §. 1. ff. de reg. jur.* vid. Molin. *quæſt. 13. de uſur. num. 164.* Cujac. 16. *obſ. 14.*

24 Reſtituendo ſcil. *l. 3. §. 4. l. 28. in fin. ff. de minorib. 25. ann. l. 8. §. 6. infr. de bonque lib.* 25 Si adverſus fideiuſſionem. *l. 7. §. 3. ff. de minor. 25. ann.* 26 *l. 8. infr. de fideiuſſ. & mandat.* 27 Filius, qua filius eſt, pro patre non tenetur, ſed qua heres. *l. 4. infr. ne filius pro patre. l. 12. infr. de oblig. & action.* 28 Vid. *l. 11. infr. ſt adverſ. credit.*

29 In integrum reſtitutis minoribus, tenentur nihilominus, qui eorum nomine fideiuſſerunt. 1. Harm. 12. *§. 64.* 30 Minore reſtituto ejus fidejuſſores non reſtituuntur. *l. 2. infr. l. 13. J. ff. de minor. 25. ann.* Imo reſtituuntur. *§. 1. ff. de procur.* 31 Id eſt, nolis uti. 32 Minore reſtituto non reſtituitur ejus fidejuſſor: eoque reſpectu, reſtitutio beneficium perſonale dicitur, quoties autem ad heredes defendit, dicitur realis. vid. Wurmſer. 1. *pradt. 28. obſ. 3.* bene perpetuo verum eſt, reſtituto minore fidejuſſorem non reſtitui? reſtitui conſtat in *l. 51. ff. de pro ur.* Imo non reſtituitur *hoc tit. l. 35. ff. de recept. qui arbitr.* Sic ſentio: ſi dolus intercellit in fideiuſſione, fidejuſſor juvatur: ut hic. *l. 7. §. 1. ff. de exceptionib.* quemadmodum ſi nihil creditori minoris deperit. *l. 89. ff. de adq. vel omitt. hared.* ſi ignoravit minorem. *l. 48. §. 1. ff. de fideiuſſ. & mandat.* ſi minori lucellit. *l. 95. §. 3. ff. de ſolut.* Si hæc defint, non juvatur. *l. 13. ff. de minorib. 25. ann. l. 8. §. ff. de fideiuſſor. & mandat.* Rei cohærentes exceptiones etiam fideiuſſori competunt. *l. 7. §. 1. ff. de except.*

33 An reſtituendus minor? dic ut *infr. h. t.* 34 Per curatores veſtros. Cujac. *ad l. illud 25. §. 1. ff. de minorib. 25. ann.* 35 *l. 4. ſupr. de in integrum reſtit.* 36 Minoribus in his, quæ vel præſentibus vel ſub curatione ſint, in iis in quibus circumſcripti fuerunt etiam præſentibus tutoribus vel curatoribus reſtituuntur. *Syn. Baſil. 10. tit. 10. cap. 7. & 1.* Harm. 12. *§. 34.* 37 Minor circumventus in judicio vel extra, præſente etiam tutore vel curatore, reſtituitur. *l. 4. verſ. Nam ſi. infr. ſi adverſ. rem judic. l. ult. ff. de in integr. l. 29. l. 47. ff. de minorib. 25. ann.* 38 Perſonalis actio ordinaria: reſtitutio extraordinaria, utraque competit minori adverſus tutores & curatores. 39 Id eſt, minoris. 40 Tutor ſpondens ſui pupilli nomine, non ut tutor, ſed ut quivis ſponſione tua non obligat pupillum.